

Falchs

40

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

SETEMBRE 2007, NÚMERO 40

Mas Soler Bos (ara Subirana)

Aquest mas ja surt en el capbreu de 1303. A més de les contribucions habituals, com els feixos de llenya, herba i palla, els ous o el blat, els estadants del Soler Bos havien de fer, any sí, any no, la següent aportació al castlà:

... una perna de carnsalada de pes de VII lliures el carnal de carnestoltes, e si passa pascha, de pes de VI lliures de carnsalada secha e sala, la un any lo mas de soler bos, e laltre lo mas den víla ...

Per una altra font, sabem que al mas hi habitava aquell any un tal Vidal de Soler Bos. El 1332 hi vivia Guillem de Soler Bos, tal vegada el fill de l'anterior. El nom de Guillem es va transmetre i va persistir en els successors; així trobem que el 1398 actua com a testimoni un Guillem de Soler Bos, el 1403 és un dels marmessors del testament d'un pagès del terme, i el 1433, un altre Guillem o el mateix d'abans, cedeix al pare i home de negocis Nicolau dez Clerga la resta d'un deute de 35 florins de l'hereu Bastardes.

Durant el segle XV, la família es va extingir i el nom del mas es va modificar, i es va convertir en Soler Bosch. El gener de 1493 trobem que el possessor -que no és pas el mateix que hereu- n'era Pere Puig, àlies Riera, de Callús. Aquest va llogar pel temps de tres anys i tres collites el mas amb totes les seves terres i boscos a Vicenç Sala, de Fals. El contracte d'arrendament estipulava que el llogater havia d'escampar als camps 100 càrregues de xerris, el fem de les ovelles. També havia de llaurar i cavar els olivars. El preu del lloguer es va fixar en 4 florins i 4 sous.

Els drets sobre el mas van ser heretats per Joan Riera, i posteriorment, per Gabriel Riera, qui el 1557 es titulava hereu del Soler Bosch.

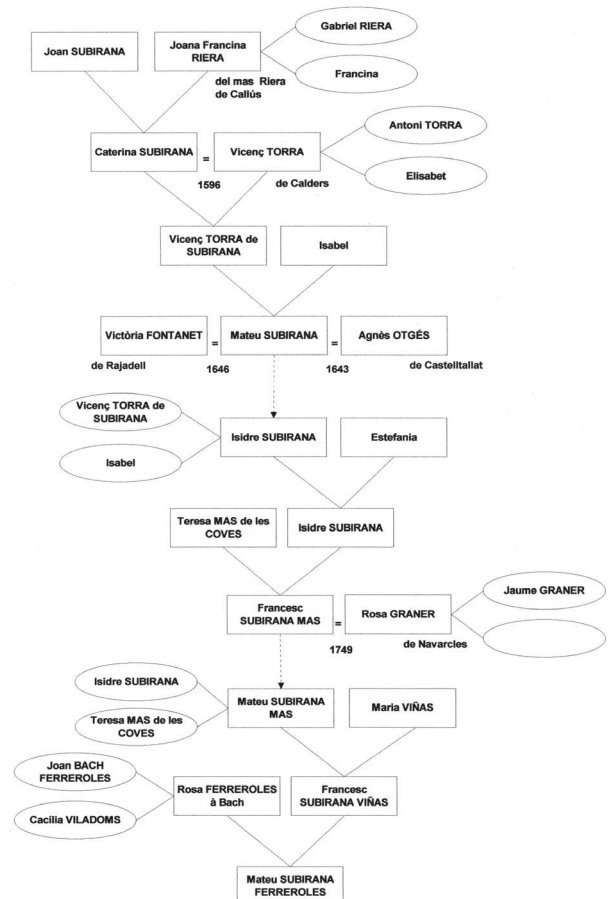
El tema de la propietat no és tan senzill com sembla, ja que al mateix temps que la família Riera de Callús mostrava el seus drets, a la casa de Fals hi habitava la família formada per Antoni Torra i Margarida, que també constava com a propietària. És probable que la Margarida fos una Riera, i que hagués rebut la finca com a garantia del dot. La relació entre les dues famílies i els interessos respectius s'aclareix un xic en un document de 1547. En ell, Antoni Torra, fill dels anteriors, declara que Gabriel Riera li ha satisfet 40 lliures per la llució del mas, fent referència a un tracte d'empenyorament entre els pares respectius. En

aquell moment la Margarida ja era morta i l'Antoni Torra constava com "habitant" del mas Soler Bosch.

La presència de l'Antoni Torra, el pare, a Fals es documenta per primer cop el 1522, quan va comprar a crèdit una mula castanya a un pagès de Sant Fruitós. El 1532 es va casar la seva filla Caterina amb el pare manresà Rafel Molins, però l'Antoni feia poc que s'havia mort, de manera que van intervenir en els tràmits nupcials els tutors Joan Torra de Callús i Valentí Torra de Sant Mateu.

L'Antoni Torra, el fill, va heretar llavors del pare, no només els drets sobre el mas Soler Bosch, sinó també la propietat de dos masos de Calders, dits mas de la Torre Subirana i mas Marimona. Probablement doncs, els Torra procedien de Calders.

El 1548 Antoni Torra va reconèixer al seu cosí Montserrat Angla, de Viladecavalls, que li tenia empenyorats els dits masos per 52 lliures, el valor del dot de la seva tieta

Francina. El 1554 va donar la mà de la filla Caterina a Valentí Sala, fill de Mateu Clusella, àlies Sala, de Castellterçol. Juntament amb la mà va donar-li com a garantia del dot els dos masos de Calders. La jove parella podia viure lliurement a la Torre Subirana, però s'havia de fer càrrec de pagar els censos. El 1557, el Torra, juntament amb la seva muller Elisabet i el gendre, van prometre pagar a Montserrat Angla 130 lliures que aquest tenia posades sobre els masos de Calders i 90 lliures sobre el mas Soler Bosch de Fals.

Pou (foto actual)

El 1556, l'Antoni Torra va comprar al mercader Cristòfol Soler una saca de llana de Pallars, neta i preparada per filar. En va pagar 18 lliures i mitja. El 1558 n'hi va comprar una altra remesa. Aquestes compres de llana eren corrents entre els pagesos, que l'utilitzaven per teixir a casa les flassades i la roba d'hivern. Una bona part de la llana l'importaven els mercaders de Manresa de les comarques de muntanya o de l'Aragó, ja que el país era deficitari en aquesta matèria primera.

Deixem d'ocupar-nos per una estona de la vida dels habitants del mas Soler Bosch i tornem als Riera de Callús. L'hereu Gabriel tenia una filla anomenada Joana Francina. Aquesta noia la va casar amb Joan Subirana, i com a dot li va cedir el mas Soler Bosch. Els casats van passar a viure a Fals, segurament compartint casa amb la família Torra. Durant l'època que hi van ser la casa va ser denominada també mas Subirana.

Van tenir tres filles; la Margarida va quedar per vestir sants, l'Agnès es va aparellar amb un xicot del poble, el Benet Oliveres de Cantacorbs, mentre que la Caterina seria la baula que tancaria la cadena i clarificaria la qüestió de la propietat del mas Soler Bosch. El 1596 la Caterina va contraure matrimoni amb Vicenç Torra, fill de l'Antoni i l'Elisabet. D'aquesta forma, en unir-se les dues famílies que tenien drets sobre l'heretat, es va resoldre la situació. Com a resultat del compromís, a partir de llavors la casa va passar a dir-se Torra de Subirana.

El 1603 va fer testament la Francina, ja vídua, i va fer encarregats de l'execució al seu gendre Vicenç Torra i al seu germà Miquel Riera. Va fer hereva a la Caterina. El març de 1609, en trobar-se vella i sense forces, va fer donació entre vius de la heretat a la filla i el gendre, excepte 30 lliures

que va reservar pels funerals. Va posar com a condició que l'havien de mantenir mentre visqués, així com també a la Margarida, la filla soltera.

El Vicenç i la Caterina van tenir tres fills: la Caterina, casada el 1635 amb Jaume Tapias de Sant Martí Sescgaioles, el Jacint, i el Vicenç Torra de Subirana, qui va ser l'hereu. Aquest Vicenç va casar-se amb una dona dita Isabel o Elisabet i va tenir, com a mínim tres descendents: la Maria, casada el 1673 amb Josep Martines de Castellbell, l'Isidre i el Mateu. El Vicenç va fer testament en presència del rector de Fals el 24 de juliol de 1636 i segurament no va viure gaire més temps.

Mateu Torra de Subirana ja consta com a propietari en el capbreu fet el novembre de 1639. A més de la peça principal, estimada en uns 50 jornals, posseeix un tros de terra de 4 jornals, envoltat per tres bandes per terres del mas Serra i per la quarta amb el mas del Pla de la Vila. Aquesta illa de terra serà on s'hi edificarà, molts segles més tard, la masoveria de cal Resi. Durant aquesta època trobem de vegades la casa anomenada Torres de Subirana del Collet, segurament fent referència a la situació de la casa, que es troba en una elevació o collet.

El Mateu es va casar-se el 1643 amb Agnès Otgés de Castelltallat. La núvia va rebre un dot de 280 lliures, dues caixes de fusta d'alber, que contenien, entre d'altres coses, un mantell d'estam, un vestit de "raixa" guarnit i un gipó de tafetà. L'Agnès no va ser gaire vividora i el 1646 va celebrar segones núpcies amb Victòria Fontanet de Rajadell. El dot va ascendir a 270 lliures. Encara hi va haver unes terceres núpcies el 1649, en casar-se amb Maria Vall de Fonollosa. Malgrat les tres mullers, el Mateu no va tenir cap descendència.

Per tal de quitar un violari que prestava a l'amo de Montconill i abonar les pensions endarrerides, el 1681 el Mateu va haver de vendre's les herbes de l'heretat a carta de gràcia per un període mínim de cinc anys. El comprador va ser Jacint Torras de Subirana, possiblement un cosí, qui va pagar 91 lliures pels drets de pastura. Els tractes permetien al Jacint de viure a la part de casa reservada als masovers, i al Mateu de mantenir-hi els seus animals, en concret la parella de bous, una somera, un porc i 4 ovelles.

Aquell mateix any va morir el Mateu sense fills i el mas va passar al seu germà Isidre Torras de Subirana. El primer pas que va fer per millorar les finances va ser quitar un censal de 100 lliures, creat el 1653, a Jaume Torras de Bages, un mercader de Manresa. En el capbreu de 1683 la superfície de l'heretat és de 100 jornals, justament el doble de la que figurava en el capbreu anterior.

El 1686 es va completar el termini de cinc anys de l'arrendament de les pastures, i l'Isidre va renovar-lo per cinc anys més, sota les mateixes condicions. No sembla que l'amo de Subirana es preocupés massa del seu patrimoni, sinó que més aviat deixava la iniciativa en mans del masover. Se li van acumular els deutes. Així, el 1710 l'Isidre va fer un reconeixement per escrit davant del rector de la parròquia, que actuava com a notari, conforme devia 165 lliures a Vicenç Torras Subirana, fill del Jacint, el masover.

Vista general (c. 1980)

El següent amo va ser Isidre Torras Subirana, fill de l'Isidre anterior i d'Estefania. L'octubre de 1715, l'Isidre va llogar per un període de cinc anys tot el mas a Vicenç Torras Subirana a canvi del deute reconegut pel seu pare difunt. Els tractes de la cessió són molt complets i abasten aspectes que van des del conreu de les terres fins al repartiment de les contribucions. L'Isidre es va retenir el dret d'utilitzar una habitació de la casa, per a ell i la seva família, i el dret de pasturar tres rucs de la seva propietat. Per la seva banda, el masover li havia de donar cada any 40 lliures carnisseres de carn de porc, més la cinquena part de la collita de les quintanes i altres sembrats, i la meitat de la de vi, oli, peres, nous i altres fruites d'estiu. Els aglans del bosc quedaven pel masover, que també estava autoritzat a vendre sis càrregues de llenya cada setmana. En contrapartida, el masover s'havia de fer càrrec dels "allotjaments" dels soldats – no oblidem que eren temps de guerra i al Principat s'hi trobaven moltes companyies de soldats espanyols, la despesa dels quals requeria feixugament sobre la població-, assumir els "bagatges", o transport per compte de l'exèrcit, i pagar els "talls", o contribució al Rei.

En una relació de 1716, feta abans de la instauració del cadastre, hi figura que el masover és Vicenç Subirana i que aquest té un mosso que es diu Joan Subirana, que li treballa les terres amb l'ajuda de dues mules. El salari del mosso és de 10 lliures anuals. El 1726 s'estava a la casa la família de Magí Galí, un germà de l'hereu de Boixeda.

Isidre Torras Subirana va estar casat amb Teresa Mas de les Coves, de Sallent, amb qui va tenir dos xicots, el Francesc i el Mateu. Va fer testament el setembre de 1752, però el 1754 encara vivia.

El setembre de 1749, l'hereu Francesc Torras Subirana va fer capítols a casa d'un notari de Sallent amb Rosa Graner, filla de Jaume Graner de Navarcles. El dot promès va ser de 575 lliures.

El 1769, el Francesc va deixar aquell tros de terra aïllada que termenejava amb els masos Serra i Pla de la Vila, i que estava ocupat per una vinya vella i gairebé perduda, a Valentí Massana, un pagès de Fals, per tal que aquest hi plantés vinya nova i s'hi fes una vivenda (cal Resi). El preu de l'establiment va ser de 15 lliures.

El 1772 va establir a parts a Francesc Fontanet de Castellar una peça de dos jornals en un lloc de la seva propietat dita "la Pedra Moladora". A part dels tractes habituals en aquest tipus de contracte de rabassa, va autoritzar al parcer a habitar en una caseta situada al Collet Roig (cal Morro Negre), pagant un lloguer de 6 lliures a l'any. També li va donar permís per construir una tina que passaria a les mans de l'amo quan la vinya s'extingís. Però en tal cas, el parcer o els seus descendents podrien arrencar i endur-se els cairons, la part més valuosa de la tina.

El 1779 el Francesc va fer testament, i com que no tenia fills, va fer hereu al seu germà Mateu.

Mateu Subirana va esdevenir l'amo quan ja tenia una certa edat. El 1771 s'havia casat amb Francesca Sagués Soler, de Boixadors, i en la documentació del fet el Mateu figura que fa de pastor. Deuria enviudar, perquè després trobem que té fills amb una dona dita Maria Viñas. El 1810, ja vidu de la Maria, va casar la filla Teresa amb Valentí Roig Oller, de Camps. Va donar-li 100 lliures, la roba habitual, i dues caixes de fusta de pi, una de posts de fusta de la "terra", és a dir, procedent dels boscos de l'entorn, i l'altra de posts de "molina", o sigui, fusta de millor qualitat serrada dels arbres de la muntanya.

El Mateu va tenir dos fills; el major, el Francesc, va ser l'hereu, mentre que el seu germà Francesc d'Assís es va haver de conformar amb la caseta del Collet Roig.